

Gesprek met Onno Kloosterboer en Baukelien Kuiper,
zwembad De Waterwyck in Steenwijk

The background features a stylized blue wave with a grey crest. A black line representing a swim lane runs diagonally across the water. Along this line, there are several buoys: a red one on the left, a white one, another red one, a white one, a red one, a white one, a red one, and a white one on the right. The text is overlaid on the wave.

TEGEN DE STROOM IN,

MET DE STROOM MEE

VEEL UITDAGENDER EN TOCH
GEWOON DE EINDTERMEN HALEN!

Op zwemschool De Waterwyck werd volop geëxperimenteerd met zwemonderwijs bieden dat recht doet aan het welbevinden en de ontwikkeling van kinderen. Toen de zwemonderwijzers deelnamen aan de cursus 'ErvaringsGericht ZwemOnderwijs (E.G.Z.O.)', ontstond het besef dat de eigen experimenten onderdeel bleken te zijn van een groter geheel. Onno Kloosterboer: "E.G.Z.O. sluit naadloos aan bij onze eigen overtuiging: wij willen op een andere manier met kinderen omgaan."

Pedagogiek is uitgangspunt

Veel mensen denken dat het doel van zwemonderwijs is dat het kind voldoet aan de eindtermen. Het belangrijkste is dat het kind zichzelf kan redden als het bijvoorbeeld in het water valt. Daarom creëren onderwijzers situaties, waaruit kinderen leren wanneer ze het moeten toepassen. Toch zijn de eindtermen in het zwemonderwijs heilig geworden. De rapporteur van het NPZ (Nationaal Platform Zwembaden) kijkt naar hoe zwemonderwijzers de lessen organiseren en of de kinderen een goede slag aanleren. Onno: "Wij hebben gekozen voor een andere benadering. Wij willen vanuit de pedagogiek de zwemlessen inrichten. Voor ons is het belangrijk dat kinderen zich welbevinden en betrokken zijn. Ik ben ervan overtuigd dat als je handelt vanuit welbevinden en betrokkenheid, kinderen sneller leren. De consequentie hiervan is niet alleen dat je leuke dingen doet, maar ook dat je kinderen écht aanspreekt."

Baukelien: "Ook hier was onderwijs gericht op de eindtermen. Nu kijken we naar wat kinderen leuk vinden, wat ze aankunnen en hoe we het geleerde kunnen laten toepassen. We werken met bootjes in het water. "Stap erin en val er maar uit. Probeer maar eens, voorover of achterover. Dan zwem je naar de kant en gooi

je de bal in het doel" is de opdracht. Kinderen ervaren dat ze van onder water weer boven komen, watertrappelen, rondraaien, kijken om zich te oriënteren op de richting die ze moeten zwemmen, gaan naar het doel en gooien de bal in het doel. Kinderen vinden dat leuker dan banen zwemmen. Bovendien zijn ze met toepassing bezig. Dat een kind bijvoorbeeld een schaarslag heeft, is jammer, maar geen onoverkomelijk probleem. Als het kind maar naar de kant kan zwemmen."

Theorie en praktijk verbinden

Naast de locatie Steenwijk, is de locatie Vollenhove ook actief met de invoering van de ErvaringsGerichte aanpak. Elk bad is daar op zijn eigen manier mee bezig. Dat is logisch, want ieder heeft zijn eigen proces. Onno: "Toen ik hier manager werd, kwam de kans om de pedagogische visie in de praktijk te brengen. Ik merkte al gauw dat ik moeite had aansluiting te vinden tussen visie en uitvoering. Baukelien was degene die de verbinding wel kon maken. Ze begreep welke consequenties de visie had voor haar handelen als zwemonderwijzer. Daarop gaf ik haar toestemming om vrij te experimenteren."

Baukelien: “Toen ik hier kwam werken, merkte ik dat de manier van lesgeven tegen mijn gevoel in ging. Toen ik de kans kreeg om te experimenteren, voelde ik ruimte. Daar was ik blij mee, maar ik vond het ook spannend. Ik begon met stoelen in het water. Ik zag dat de andere onderwijzers keken en erover spraken, maar ik ben er gewoon mee doorgeshaan. Heel voorzichtig kwam de vraag: “Waarom deed je dat?” Ik zei: “De kinderen vinden het leuk.” Er werd vreemd naar me gekeken, maar vervolgens kwam er nog een vraag: “Wat deed je dan met de stoelen?” Ik vertelde welke activiteiten ik met de kinderen had gedaan en ontdekte een paar weken later tot mijn verbazing dat een collega het ook geprobeerd had en er enthousiast over was.”

Durven grenzen zoeken

Experimenteren is een ander pad inslaan en soms tegen de stroom ingaan. Daarbij hoort ook fouten maken. Onno: “Ik gaf Baukelien de opdracht te experimenteren om kinderen vanuit spel te laten leren, zonder op een instructieve manier met ze om te gaan. Het doel was een hoog welbevinden en betrokkenheid. In zo’n proces is ondersteuning bieden als manager onontbeerlijk: “Het zal heus een paar keer mis gaan, maar dat hoort erbij. We krijgen weerstand. Anderen zullen het misschien niks vinden. Weet dat ik achter je sta.”

Baukelien: “De eerste stap vergeet ik nooit meer. Collega’s keken naar wat ik deed en vonden het vreemd. Later sloeg dat om naar nieuwsgierigheid, want ik zag na verloop van

tijd ook in hun lessen elementen terug uit mijn lessen. Maar elke nieuwe stap die ik zette, werd met argwaan ontvangen: “Je gaat toch niet met de kinderen in de zevende les in diep water springen? Dat vinden ze niet leuk.” “Als ze het niet leuk vinden, springen ze niet”, zei ik dan. Ik zocht grenzen op van wat wel kon en wat niet. Je gaat al werkend ook wel eens de mist in. Dan slaap ik een paar nachten slecht, maar met de steun die ik krijg, ga ik toch door.”

Prettig en gewoon de eindtermen

De gedachtegang achter de oude manier van zwemonderwijs is dat je leert van veel hetzelfde doen en van veel gecorrigeerd worden. Dat was te zien in veel banen zwemmen en directieve instructies van de onderwijzers.

Onno: “Het kan niet zo zijn dat kinderen op de zwemles alleen om beurten de commando’s van de juffrouw mogen uitvoeren, terwijl ze in andere dagelijkse situaties zelfstandig en creatief mogen zijn. Zwemmen leer je in het water. Als je een baantje voor de juffrouw langs mag zwemmen en vervolgens weer achteraan in de rij moet aansluiten, om te kijken hoe anderen het doen, leer je langzamer. Banen zwemmen is in het ErvaringsGericht zwemmen niet verboden, maar wordt bij ons alleen gebruikt om kinderen iets aan te leren. Niet om iets in te oefenen. De herhaling moet in het toepassen zitten. Bovendien heeft een kind een korte concentratieboog. Je kunt een kind niet een uur banen laten zwemmen.”

Baukelien: “Een belangrijke stap was dus nadenken over hoe ik alle kinderen zoveel mogelijk aan het werk kon houden in het water. De kinderen stonden vaak in rijtjes; logisch dat ze dan gaan klieren met het materiaal. Dat moet anders, bedacht ik me. Ik ging zoeken op het internet. Ik printte plaatjes met opdrachten, kende er punten aan toe en liet de kinderen met een dobbelsteen gooien. De kinderen werkten in groepjes en vonden het geweldig. Intussen had ik nog wel de angst dat ik op deze manier misschien de eindtermen niet haalde. Wat hielp was de constante steun van de manager. Dus ik ging door met experimenteren en haalde de eindtermen met de groep prima. Dat maakte dat er meer nieuwsgierigheid ontstond en collega’s vroegen: “Mag ik jouw kaarten ook eens gebruiken?” De kaarten worden nu door veel onderwijzers gebruikt.”

Positief benaderen (niet-niet)

Als je zegt: “Denk niet aan de Eiffeltoren”, denk je aan de Eiffeltoren. Het woord niet’ bestaat niet in je brein. Onno: “Dat principe willen we toepassen in de zwemlessen. Dat is een positieve manier van kinderen benaderen. Kijk wat een kind kan en hoe je dat nog meer kunt verbeteren. Dat is een andere manier van denken. Vaak wordt gedacht dat je juist aandacht moet geven aan wat kinderen niet goed doen. Dat blijkt voor kinderen niet zo te werken. Van de onderwijzer vraagt het dat je bewust bent van hoe je de dingen verwoordt naar kinderen toe.”

Baukelien: “Drie voorbeelden. Een kind deed de enkelvoudige rugslag. Ze maakte met de benen een prima rondje, maar sloot de benen niet. Ik zei: “Je maakt een heel mooi rondje met je benen. Kun je nu ook nog je benen goed sluiten?” Ik heb niet gezegd dat het niet goed was wat het kind deed. Het kind begreep de boodschap wel en maakte daarop prima slagen met de benen. Een ander kind kon niet op de rug liggen in het water. Ik vroeg wat ze deed als ze het probeerde, zitten of de buik omhoog duwen. “Zitten”, zei het kind. Ik deed het voor. Ik vroeg het kind wat ze zag gebeuren. “Je gaat onder water.” Ik liet de andere manier ook zien en liet het kind verwoorden wat ze had gezien en wat nu een betere manier was. Het kind ging het vervolgens zelf proberen. Weer een ander kind lag wel op de rug, maar nog niet heel goed. Ik zei: “Jij kunt het al, maar weet je hoe het nog beter kan? Kijk maar eens naar de sterren.” Dat werkte voor dat kind. Ik probeer aan te sluiten bij de belevingswereld van elk kind.”

Ervaar het maar

Het uitgangspunt in de oude manier van werken ‘veilig werken in een onveilige situatie’, bracht teweeg dat onderwijzers dachten op alles grip te moeten houden. Controle loslaten is onveilig, dacht men. Dat uitte zich in rust, orde, regelmaat in de les en om beurten zwemmen onder het oog van de onderwijzer. Onno: “Je moet je realiseren dat je hiermee een boodschap naar de kinderen uitzendt. Water kan eng zijn. Kinderen kunnen bijvoorbeeld angstig worden van diep water, omdat ze daar zolang vandaan zijn gehouden. We willen

de boodschap geven dat diep water, gewoon water is. Het kan verschillen in diepte. Dat heeft consequenties voor veiligheid, maar je kunt er ook heel veel mee. Die verandering in denken, maakt dat je andere mogelijkheden ziet om ermee om te gaan.”

Baukelien: “Een beginnersgroep heeft in de eerste of tweede les ‘gezicht in het water’ op het programma. We deden dat voorheen als volgt: “Neem een hap lucht, mond op slot en dan allemaal tegelijk je gezicht in het water doen.” De kinderen voerden uit wat de onderwijzer zei. Ik pakte het anders aan. Ik zette de beweegbare bodem lager, pakte een mat en zei: “Spring er maar af.” De kinderen vielen en gingen even met hun hoofd onder water, maar ervoeren meteen dat er niets aan de hand was. Doel bereikt.”

Kinderen ontwikkelen zichzelf

Als je goed naar het kind kijkt, goed aansluit en het positief benadert, zal het kind met veel plezier de lessen volgen. Als een kind zich goed voelt, leert het sneller. Onno: “Ik geloof heilig dat met de ErvaringsGerichte aanpak kinderen sneller leren zwemmen. Om te voorkomen dat een kind zich steeds opnieuw moet binden aan een andere onderwijzer, blijven ze bij één zwemonderwijzer. We willen afstemmen op wat een kind nodig heeft.”

Baukelien: “Sommige kinderen vinden in het water springen eng. Ik maakte drie springsituaties, zodat elk kind kon doen wat paste bij zijn ontwikkeling. Gewoon van de kant springen, over een buis springen en in een gat springen. “Kies maar wat je het leukst vindt. Misschien kun je alles wel,” zei ik. Ik zag kinderen die alles probleemloos deden en kinderen die voorzichtig één vorm oefenden, maar wel keken wat anderen deden. Ze durfden nog niet, maar zagen wel dat het heel leuk was. De week daarna zag ik dat deze kinderen ook de andere vormen uit zichzelf probeerden. Eén kind zag ik steeds kijken naar anderen. Hij bleef hangen bij de activiteit die hij aandurfde, namelijk door het gat springen. Ik zag dat hij de bevestiging: “Ik kan het echt”, nodig had om een volgende stap te zetten. Hij ging nog één keer kijken. Ik vroeg: “Ga je het doen?” en is toen zelf gegaan. Het kind was zo trots op zichzelf. Het enige wat ik had gedaan is afstemmen op het kind door situaties te creëren, het kind tijd geven het zelf te doen en met mijn opmerking laten zien dat ik zijn proces had gevolgd. Het kind schatte zelf zijn eigen mogelijkheden in, bekeek wat nog meer mogelijk zou kunnen zijn en zette zelf de volgende stap in zijn ontwikkeling.”

Kijken en aansluiten

Lesgeven kan niet op de automatische piloot, omdat het niet meer gericht is op de groep als geheel, waarin iedereen hetzelfde doet. Onno: “Lesgeven is kijken naar kinderen en aansluiten bij elk kind. Als ik een groep zie waarin alle kinderen kurkjes dragen, denk ik: “Heb je wel

in de gaten hoever elk kind in zijn ontwikkeling is? En kun je daarbij aansluiten?” Als je dat kunt dan zie ik een groep waarin kinderen met verschillende drijfmiddelen of zelfs zonder werken. Aansluiten maakt lesgeven interessant. Elke les is dan anders.”

Baukelien: “Met in mijn achterhoofd de leerlijn kijk ik naar kinderen. Ik kijk naar ontspannen gezichten, naar beleving van plezier. Dan weet ik dat ik goed zit met mijn aanbod. Als ik de betrokkenheid bij die activiteit zie afnemen, is het tijd voor een andere activiteit. Ik merk soms bij mezelf dat ik verder wil met de volgende activiteit, maar dat de kinderen nog heel betrokken zijn. Ze hebben nog veel plezier en zijn nog heel druk bezig. Dan besluit ik ze te laten. Toen ik een keer met een groep de kans had om even in het diepe te gaan, vonden ze dat zo leuk, dat ik de activiteiten daar heb uitgebreid. De kinderen beleefden het als een overstap naar écht zwemmen. Ze waren zo trots dat ze het helemaal zelf mochten doen. Ik besloot weer om mijn plan los te laten en de activiteiten aan te passen.”

Vanuit je eigen talenten en ervaringen verder groeien

Organisaties willen constant verder ontwikkelen. Dat betekent dat je de mensen in beweging moet brengen. Onno: “In een teambijeenkomst waarin ErvaringsGericht ZwemOnderwijs op de agenda stond, zijn we begonnen met elkaar vertellen hoe we zwemonderwijzer zijn geworden. Collega’s vertelden over hun talenten en ervaringen die hen er uiteindelijk toe brachten zwemonderwijzer te worden. Vervolgens werd de vertaling gemaakt naar de kinderen. Zij komen ook binnen met verschillende ervaringen en talenten. Zie je kansen om talenten in de context van zwemonderwijs uit te breiden?”

Baukelien: “Voor de mensen hier was dat een enorme omslag in denken. De reacties waren al gauw praktisch van aard: “Hoe moet dat dan in onze les?” Logisch als je bedenkt dat hier volgens een vast patroon werd gewerkt. Toen een collega ziek werd, nam ik haar groep over. De groep functioneerde volgens het oude systeem. Ik merkte dat ik een stapje terug moest doen in mijn manier van werken, omdat de overgang voor de kinderen te groot was. Ze waren bijvoorbeeld gewend om op elkaar te wachten in een rijtje, dus deden zij activiteit één keer en stopten dan weer. Ik heb me toen aangepast aan de ervaring van de kinderen in deze groep. Klein stukje vrij laten en het dan weer terugpakken. Je moet eerst aansluiten om vervolgens verder te kunnen gaan. Mijn collega had me gevolgd met video-opnamen. Ze had het proces gevolgd en gezien wat het effect was. Dat was voor haar nodig om de stap te maken. Dat betekent nog niet dat je het kunstje kunt nadoen. Je zult dan nog je eigen proces moeten doormaken. Kopiëren is niet bij jezelf blijven. Dan ben je niet authentiek. Bij jezelf blijven en vanuit jezelf dingen doen. Dan voel je snel genoeg wat bij je past en wat niet.”

All-inclusive met een afzwemfeest

Organisatorisch hebben de uitgangspunten ook gevolgen. Onno: “We hebben nu het all-inclusive systeem. Voor één bedrag leert het kind zwemmen, ongeacht het aantal lessen. Het effect is dat ouders geen druk meer leggen op kinderen en onderwijzers, om zo snel mogelijk af te zwemmen. Ook willen we ervan af dat een kind drie keer moet laten zien dat het voldoet aan de eindtermen. We zullen in de les de eindtermen afvinken, waarna het kind diploma gaat zwemmen volgens de richtlijnen. Elke opleiding sluit immers af met een examen. Het lijkt mij prachtig dat er daarna een afzwemfeest is, waarin de kinderen het geleerde toepassen, zoals bijvoorbeeld uit een boot vallen en naar de kant zwemmen. Dan kunnen ze de ouders uitleggen waarom ze dat doen. Daarnaast is het een prima gelegenheid ouders te laten zien wat ze nog niet kunnen en uit te leggen waarom het kind eigenlijk ook nog voor diploma B en C moet gaan, om helemaal zwemveilig te zijn.”

Tenslotte uitdragen

Je komt in beweging als je ervan overtuigd raakt dat op een ErvaringsGerichte manier werken bij je past. Dan durf je het anders te doen. Je doet het zo goed als je kunt, anders zou je het anders doen. Vertrouw er dus op dat je een goede onderwijzer bent. Als je ervan uit gaat dat kinderen zelf iets kunnen bedenken en zelfstandig iets kunnen uitvoeren, ga je anders naar ze kijken en op een andere manier met ze om. Onno: “We willen vanuit een duidelijke visie werken en ons daarmee onderscheiden. Als je die visie kunt uitdragen en op basis daarvan jezelf naar ouders kunt verantwoorden, voel je jezelf krachtig. Dat geeft zelfvertrouwen.”

Baukelien: “Waar ik uiteindelijk naartoe wil, is de visie omzetten in samendoen. Dat betekent voor mij dat je elkaar accepteert en gelijkwaardig aan elkaar bent. Dan kun je elkaar binnen het team versterken. Dan kun je jezelf vrij ontwikkelen en kun je vanuit je verbondenheid met elkaar fantastische lessen neerzetten. Dat heeft een enorm krachtige uitstraling naar buiten toe.”

DE FEITEN:

Zwemschool 'De Waterwyck' staat in Steenwijk (Overijssel)

Contact:

Sport- en Recreatiebad de Waterwyck
Gagelsweg 25
8331 CM Steenwijk
Telefoon 0521-514807
Email: postvoor@dewaterwyck.nl

Onno Kloosterboer: manager@dewaterwyck.nl

Site: www.dewaterwyck.nl

Concept E.G.Z.O. is direct afgeleid van het ErvaringsGericht Onderwijs

Criteria:

Welbevinden en Betrokkenheid

3 Pijlers:

1. Vrij initiatief
2. Rijk milieu
3. Ervaringsgerichte dialoog

Betrokkenheidverhogende factoren:

1. Goede sfeer en ontspannen relaties
2. Op eigen niveau kunnen werken
3. Werkelijkheidsnabijheid
4. Intensiteit in de activiteiten
5. Vrij initiatief

Ingrid van Reede van Oudtshoorn

Ingridvanreede@xs4all.nl

